

**ГУМАНІТАРНІ ТА СУСПІЛЬНІ НАУКИ
HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES**

УДК [784:37.013-047.22]:378.011.3-057.87:78(045)

DOI:10.31339/2617-0833-2019-2(27)-2-35-39

**ФОРМУВАННЯ ВОКАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА**

Боднар О.М.

**FORMING OF VOCALLY-PEDAGOGICAL COMPETENCE OF FUTURE
TEACHER OF MUSICAL ART**

Bodnar Olesia

У статті окреслюється актуальність проблеми формування вокально-педагогічної компетентності майбутнього вчителя та розкрито зміст представлених у дослідженні педагогічних умов формування вокально-педагогічної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва. Коротко охарактеризовано та виокремлено їх вплив на становлення висококваліфікованих педагогів-музикантів як важливої складової підвищення ефективності процесу підготовки вчителя музичного мистецтва у ЗВО.

Ключові слова: майбутній вчитель музичного мистецтва, заклад вищої освіти, вокально-педагогічна компетентність.

In the article actuality of problem of forming of vocal and pedagogical competence of future teacher is outlined and maintenance of the pedagogical terms of forming of vocally-pedagogical competence of future teacher of musical art presented in research is exposed. Their influence is shortly described and distinguished on becoming of highly skilled teachers-musicians as an important constituent of increase of efficiency of process of preparation of teacher of musical art in establishment of higher education.

Key words: future teacher of musical art, establishment of higher education, vocal and pedagogical competence.

Модернізація мистецької освіти у ЗСО залежить від системи підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва. Професійна підготовка майбутнього вчителя в умовах закладу вищої освіти потребує оновлення форм та методів підготовки. Перед сучасними ЗВО стоять складні завдання, пов'язані з реалізацією професійної майстерності майбутнього вчителя у музично-педагогічній діяльності.

Важливим напрямом сучасної мистецької освіти визначено пошук умов підвищення ефективності процесу підготовки у закладах вищої освіти майбутніх вчителів музичного мистецтва. У цьому контексті окреслюється актуальність проблеми формування вокально-педагогічної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва, що включає здатність особистості до усвідомлення вокальної музики як явища суспільного життя, засвоєння основних її закономірностей, стилів і жанрів, спроможність до оволодіння засобами втілення художніх образів під час співу та готовність до застосування вокальної музики в художньо-виховній роботі зі школярами. Рівень сформованості вокально-педагогічної компетентності вчителя музичного мистецтва відображає міру його підготовленості до музично-освітньої роботи у ЗСО, виступає передумовою ефективності музично-педагогічної діяльності, пошуку ефективних способів підвищення професійної майстерності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчив, що окремі аспекти означеної проблеми розглядалися вченими в рамках: теорії та методики професійної освіти (В.

Андрущенко, В. Бондарь, Н. Гузій, О. Дубасенюк, І. Зязюн, А. Сергєєв, Н. Нікандров, Є. Романов, А. Найн, Т. Климова та ін.); досліджень по формуванню окремих видів компетентностей (А. Белкін, Г. Коджаспирова, А.Маркова, І. Зимова, А. Хуторський, Дж. Равен, Е. Зеер і ін.), окремих компетентностей майбутнього вчителя музики (М. Михаськова, Н. Мурована, Є.Цюлюпа та ін.); формування вокальних компетентностей (А. Дмитрієв, В. Ємельянов, М. Микиша, В. Морозов, Р. Юссон, Ю. Юцевич).

Мета статті – охарактеризувати педагогічні умови формування вокально-педагогічної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Результати дослідження показали, що для того, щоб представити педагогічні умови формування вокально-педагогічної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва необхідно насамперед уточнити змістовий аспект досліджуваного феномену.

Вокально-педагогічна компетентність належить до спеціально-предметної компетентності з професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва. Вона потребує: формування вокально-технічної основи звукоутворення; формування художньо-виконавських навичок на вмінні; вміння інтерпретувати вокальний твір; уміння підбирати та працювати з художнім репертуаром; здійснювати естетичне виховання особистості засобами вокального мистецтва. Як зазначає Н. Науменко : «суть вокальної підготовки полягає не тільки в тому, щоб навчити майбутніх вчителів музики правильного співу, озброїти практичними вміннями і навичками, теоретичними знаннями, а й сформувати систему цінностей особистості, яка б сприймала і розуміла навколишній світ, творила прекрасне й реалізовувала себе у цьому світі, була зразком фахової компетентності в мистецьких і загальнокультурних питаннях» [2, с.51].

Різні аспекти професійної компетентності вчителя у сфері мистецької освіти висвітлюються в наукових дослідженнях Л. Арчажнікової, А.Болгарського, О.Дем'янчука, В. Дряпкі, А. Душного, Л. Коваль, А. Козир, Л. Масол, О. Олексюк, Г. Падалки, А. Растригіної, О. Ростовського, Г. Ципіна, В.Черкасова, О. Щолокової та ін. Компетентність майбутнього вчителя музичного мистецтва науковці визначають як системну, інтегровану якість, що передбачає здатність особистості до усвідомлення музики як явища суспільного життя, засвоєння основних її закономірностей, стилів і жанрів до оволодіння засобами втілення художніх образів у виконавстві, до застосування музики в художньо-виховній роботі зі школярами [4].

Цікавий погляд щодо досліджуваного нами феномену висловила Н.Овчаренко: «Вокально-педагогічна компетентність учителя музичного мистецтва», є професійно-особистісним утворенням майбутнього фахівця, якому притаманно здатність до вокально-педагогічної діяльності, спрямованість на її удосконалення та ціннісне відношення до такого виду діяльності» [3].

З огляду на зазначені вище визначення зрозуміло, що вокально-педагогічна компетентність майбутнього вчителя музичного мистецтва не може ґрунтуватися на одному з видів діяльності (вокальної чи педагогічної), а характеризується інтегрованістю й передбачає володіння інтерпретаційною творчістю (художньо-педагогічною в їх тісному взаємозв'язку), та уміннями створити атмосферу справжньої емпатійно-діалогової комунікації, залучаючи своїх вихованців до процесу взаємотворчості.

Отже, аналізуючи погляди науковців на досліджуваний нами феномен та спираючись на них, ми дійшли висновку, що вокально-педагогічна компетентність майбутнього вчителя – інтегрована якість особистості, що передбачає здатність до усвідомлення вокальної музики як явища суспільного життя, засвоєння основних її закономірностей, стилів і жанрів, спроможність до оволодіння засобами втілення художніх образів під час співу та готовність до застосування вокальної музики в художньо-виховній роботі зі школярами.

Під педагогічними умовами формування вокально-педагогічної компетентності майбутніх вчителів музичного мистецтва у класі постановки голосу розуміємо сукупність взаємопов'язаних заходів, необхідних для створення цілеспрямованого освітнього процесу з

використанням виразових засобів вокального мистецтва та педагогічної майстерності.

Першою педагогічною умовою є створення мотиваційно-стимулюючого середовища навчального процесу студентів задля усвідомлення професійної значущості вокально-педагогічної компетентності. Стимулювання особистісних мотивів майбутніх вчителів музичного мистецтва є обов'язковою складовою у системі їхньої готовності до вокально-педагогічної діяльності. Відтак, прагнення студента реалізувати себе, проявити потенційні вокально-виконавські та педагогічні здібності є головним спонукальним мотивом щодо усвідомлення професійної значущості володіння вокально-педагогічною компетентністю. Одним із засобів створення мотиваційно-стимулюючого середовища навчального процесу до майбутньої професійної діяльності студентів є впровадження у навчальний процес різних форм концертного виконання, адже в практиці вокальної підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва вокально-виконавська діяльність не розглядається як засіб їх адаптації до майбутньої професії, а, імплементується переважно, як шлях удосконалення співацької майстерності. До того ж у освітньому процесі ЗВО концертне виконання вокальних творів не є обов'язковим. Ми ж пропонуємо охоплювати виконавською діяльністю кожного студента без винятку. У нашому дослідженні ми акцентуємо увагу на концертній діяльності майбутніх вчителів музичного мистецтва перед аудиторією учнів загальноосвітніх шкіл або шкіл мистецтв. Ми вважаємо, що такі виступи мають охоплювати різні форми виконання відповідно до індивідуальних співацьких можливостей кожного із студентів. До них ми віднесли: конкурсні виступи; концерти-бесіди; тематичні концерти тощо.

Педагогічна доцільність концертних виступів майбутніх учителів музичного мистецтва зумовлена тим, що забезпечує їм можливість:

- проілюструвати твори вокального мистецтва;
- наблизитись до безпосереднього спілкування зі школярами;
- відчувати педагогічну відповідальність;
- пристосувати свій організм до професійного голосового навантаження;
- активізувати відчуття сценічного самовладання.

Друга умова формування вокально-педагогічної компетентності майбутнього фахівця полягає у забезпеченні інтегративних зв'язків між вокально-виконавською і педагогічною підготовкою студентів. Інтегративність пов'язує різні знання і вміння, враження, почуття та волюві спрямування студентів в єдине ціле, служить не тільки орієнтиром, а й визначним якісним критерієм ефективності їх професійної підготовки. Інтеграція міжпредметних знань у освітньому процесі дозволяє також усунути й недостатню мотивацію студентів щодо таких навчальних дисциплін, як психологія, педагогіка, методика та недооцінку значення знань із царини фізіології, акустики, вокальної орфоєпії.

Цінність інтегративних процесів, які виражаються у міжпредметних зв'язках, полягає в тому, що студенти мають можливість різнобічно розглянути процес вокально-виконавського та вокально-педагогічного навчання, враховуючи при цьому як напрямок власного вокального удосконалення, так і спрямування навчальних предметів на співацький розвиток школярів.

Дотримання даної умови в процесі професійної підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва сприяє забезпеченню логічності засвоєння ними навчально-практичної інформації. Системне спрямування матеріалу навчальної дисципліни «Постановка голосу» на процес вокального навчання школярів ефективно впливатиме на якість формування вокально-педагогічної компетентності, тобто засвоєння студентами вокально-виконавських та вокально-педагогічних знань і вмінь. В результаті у студентів підвищується інтерес не тільки до особистого вокально-виконавського удосконалення, а й до вокально-викладацького напрямку професійної діяльності вчителя музичного мистецтва. Отже, можна зазначити, що інтегративні процеси між вокальною та педагогічною підготовкою формуватимуть у студентів своєрідний вокально-педагогічний світогляд.

Наступною умовою формування вокально-педагогічної компетентності майбутнього

фахівця – спрямування майбутніх вчителів музичного мистецтва на професійне самовдосконалення. Самовдосконалення – це свідомою робота майбутнього вчителя з розвитку своєї особистості як фахівця у галузі музичної освіти, що передбачає адаптацію власних індивідуально-неповторних особливостей до вимог музично-педагогічної діяльності, постійне підвищення професійної компетентності, зокрема вокально-педагогічної, і розвиток соціально-моральних якостей.

Побудова навчального процесу, орієнтованого на спрямування майбутніх вчителів музичного мистецтва на професійне самовдосконалення передбачає формування у студентів професійно значущих якостей; підвищення рівня усвідомленості змісту вокально-педагогічної підготовки і сутності вокально-педагогічної діяльності вчителя музичного мистецтва; рівня адаптації до обраної професії через залучення майбутніх фахівців до концертної діяльності; підвищення рівня педагогічної майстерності завдяки формуванню у студентів дослідницьких вмінь і виробленню у них індивідуального вокально-педагогічного стилю. Прагнення студента стати висококваліфікованим вчителем музичного мистецтва, самореалізуватись і як вокаліст-виконавець, і як вчитель музичного мистецтва, що потребує виявлення потенціалу вокально-виконавських та педагогічних здібностей, є важливим кроком щодо усвідомлення потреби постійного підвищення рівня духовності та динамічного розвитку професійно-значущих якостей.

Таким чином, актуальність дослідження проблеми формування вокально-педагогічної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва зумовлена, в першу чергу, її важливістю для майбутньої кваліфікованої професійної самореалізації. Однак порушена нами проблема ще недостатньо досліджена, що пов'язано зі складністю визначення готовності майбутнього вчителя музичного мистецтва до мобільного використання та оперування здобутих вокально-педагогічних знань та вмінь. Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів обраної проблеми. Подальших обґрунтувань потребує компаративне узагальнення якості професійної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва в умовах ЗВО.

Список використаних джерел

1. Гаснюк В.В. Методика навчання за кваліфікацією («Постановка голосу»): методичні рекомендації до вивчення навчальної дисципліни для студентів денної форми навчання спеціальності 025 «Музичне мистецтво» / В.В. Гаснюк. – Мукачево : МДУ, 2017. – 32 с.
2. Науменко Н. Вокальна компетенція – невід'ємна складова професійності майбутнього вчителя музики / Н. Науменко // Початкова школа. – 2014. – № 1. – С.51-52.
3. Овчаренко Н.А. Професійна підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної діяльності: теорія та методологія : монографія / Н.А. Овчаренко. – Кривий Ріг : Вид. Р.А. Козлов, 2014. – 400 с.
4. Падалка Г.М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін) / Г.М. Падалка. – К.: Освіта України, 2008. – 274 с.
5. Ройтенко Н. О. Концептуальні засади педагогічного супроводу вокального розвитку майбутніх учителів музичного мистецтва / Н.О. Ройтенко // Наукові записки / Ред. кол.: В. Ф. Черкасов, В. В. Радул, Н. С. Савченко та ін. – Випуск 155. – Серія : Педагогічні науки. – Кропивницький : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2017. – 306 с.

References

1. Hasniuk, V.V., 2017. *Metodyka navchannia za kvalifikatsiieiu («Postanovka holosu»): metodychni rekomendatsii do vyvchennia navchalnoi dystsypliny dlia studentiv dennoi formy navchannia spetsialnosti 025 «Muzychne mystetstvo» [Methodology of studies after qualification ("Voice training"): methodical recommendations to the study of educational*

- discipline for the students of daily form of studies of speciality 025 the "Musical art"]*. Mukachevo: MDU, 32 p.
2. Naumenko, N., 2014. Vokalna kompetentsiia – nevidiemna skladova profesiinosti maibutnoho vchytelia muzyky [A vocal competence is an inalienable constituent of professionalism of future music maste] Pochatkova shkola № 1, pp. 51-52.
 3. Ovcharenko, N.A., 2014. Profesiina pidhotovka maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva do vokalno-pedahohichnoi diialnosti: teoriia ta metodolohiia [Professional preparation of future teachers of musical art to vocal and pedagogical activity: theory and methodology] Kryvyi Rih: Vyd. R.A. Kozlov, 400 p.
 4. Padalka, H.M., 2008. Pedahohika mystetstva (Teoriia i metodyka vykladannia mystetskykh dystsyplin) [Pedagogics of art (Theory and methodology of teaching of artistic disciplines)] Kiev, 274 p.
 5. Roitenko, N.O., Red. kol. : V.F. Cherkasov, V.V. Radul, N.S. Savchenko ta in, 2017 «Kontseptualni zasady pedahohichnoho suprovodu vokalnoho rozvytku maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva» [Conceptual principles of pedagogical accompaniment of vocal development of future teachers of musical art] Naukovi zapysky, Pedahohichni nauky, Kropyvnytskyi: RVV KDPU im. V. Vynnychenka, pp. 101-104.

УДК 37.013.43:378.011.3-057.87:78(045)

DOI:10.31339/2617-0833-2019-2(27)-2-39-42

МЕТОДИЧНА КУЛЬТУРА МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ВОКАЛУ: СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА

Гаснюк В.В.

THE METHODOLOGICAL CULTURE OF A FUTURE VOCAL TEACHER: ESSENCE AND STRUCTURE

Hasnyuk Veronika

У статті визначено сутність феномену методичної культури студентів-магістрантів як інтегративного особистісного утворення, яке уявляє собою діалектичну єдність ціннісного відношення до вітчизняного й зарубіжного досвіду вокально-педагогічної діяльності, компетентності у галузі теорії і методики викладання вокалу, вокально-виконавської майстерності та спроможності творчої самореалізації у вокально-педагогічній діяльності. У структурі феномену виділено такі компоненти: мотиваційно-потребовий, когнітивний, технологічний та контрольню-коригуючий.

Ключові слова: культура, методична культура, майбутній викладач вокалу.

The article defines the essence of the phenomenon of methodological culture of undergraduate students as an integrative personal formation, which represents the dialectical unity of value relation to the domestic and foreign experience of vocal and pedagogical activity, competence in the field of theory and methodology of teaching vocal ability, vocal and pedagogical activity. In the structure of the phenomenon identified the following components: motivational-needy (desire to achieve vocal-performing and vocal-pedagogical skills, need for self-actualization, interest in performing and teaching activity), cognitive (psychological and pedagogical knowledge, professional knowledge, methodical knowledge), technological (ability to choose a suitable repertoire, ability to perform vocal performance analysis), control and corrective (ability to self-analysis and adequate self-assessment of performance, willingness to self-improvement).

Key words: culture, methodical culture, future vocal teacher.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>